

ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СУТНІСТЬ І ЧИННИКИ ВПЛИВУ

Якісна освіта сьогодні розглядається як один із основних індикаторів якості життя, інструмент економічного зростання. У всьому світі освіта розглядається як ключовий фактор стабільного розвитку держави. Якість вищої освіти відіграє ключову роль у створенні єдиного Європейського освітнього простору, тому вона стає центральною в освітній політиці України. Якість освіти визначається не тільки обсягом знань, але й параметрами особистісного, світоглядного, громадянського розвитку, при цьому проблема якості освітнього процесу розглядається з позицій загальнолюдської і соціальної цінності освіти.

У Всесвітній декларації, прийнятій у Ліоні на Міжнародній конференції з проблем вищої освіти (1998 р.), якість вищої освіти визначається як багатоаспектне поняття, що охоплює всі сторони діяльності вищого навчального закладу: навчально-методичні програми, навчальну і науково-дослідну роботу, професорсько-викладацький склад і студентів, навчально-матеріальну базу і ресурси. Забезпечити якість вищої освіти-означає зробити вищий навчальний заклад престижним, адже вища освіта в Україні дедалі гостріше відчуває тиск ринку праці, що ставить більш жорсткі вимоги до іміджу вищого навчального закладу, диплом якого представляє випускник потенційному роботодавцю. Випускник престижного закладу вже за визначенням займає більш вигідні позиції на ринку праці [1, с. 30-31]

Якість вищої освіти залежить від вияву багатьох чинників, негативний вплив яких кожен вищий навчальний заклад намагається мінімізувати. О.Волков [2, с. 110 - 112] вказує на існування багатьох різних організаційних, методичних, технологічних чинників, які безпосередньо впливають на якість підготовки

фахівців. Частина з них оцінюють під час проведення атестації й акредитації ВНЗ. Науковець визначив чинники впливу на якість вищої освіти відповідно до принципів загальної ідеології управління якістю (TQM) та міжнародних стандартів якості у сфері освіти ISO 9001:2000, а саме:

- рівень підготовки абітурієнтів;
- рівень компетентності викладачів;
- рівень діяльності викладачів;
- організація навчального процесу;
- відповідність змісту навчального процесу науковим досягненням суспільства;
- матеріально-технічне забезпечення навчального процесу;
- використання в навчальному процесі інформаційних технологій;
- гуманітаризація навчального процесу;
- організація та зміст виховного процесу;
- організація та зміст самостійної роботи студентів;
- наявність системи мотивації студентів до навчання;
- організація контролю знань, умінь та навичок студентів;
- організація системи самоконтролю, самооцінки та вдосконалення всіма учасниками навчального процесу;
- оцінка рівня підготовки студентів роботодавцями та суспільством;
- рівень відповідності вимогам стандартів;
- рівень зв'язку з роботодавцями та випускниками ВНЗ;
- організація безперервного навчання

В. Вікторов [3, с. 55] звертає увагу на важливість таких компонентів забезпечення якості вищої освіти, як навчально-методичне забезпечення, застосування сучасних засобів і методів пізнання, сучасних технічних засобів. Особливе значення, на думку науковця, має професорсько-викладацький склад, який повинен забезпечити не тільки передачу студентам інформації та вмінь, але й стати наставником, організатором процесу пізнання та набуття студентами досвіду професійної діяльності, майстром розв'язання різноманітних професійних завдань.

О. Лещинський [4] пропонує виділяти чинники якості освітнього процесу на вході, виході та рівні зворотного зв'язку. На вході вплив на якість вищої освіти становлять визначені потреби суспільства, досягнення науки й техніки, фінансування навчального закладу, його матеріальні ресурси, рівень підготовки абітурієнтів та критерії відбору студентів. На виході визначальним є фаховий профіль випускника, його працевлаштування та успішна професійна діяльність. На рівні зворотного зв'язку особливого значення набувають структура навчального плану, дизайн змісту дисциплін, стиль та методи навчання, методи оцінки знань і вмінь, принципи добору викладацьких кадрів та методи оцінки їх діяльності.

О.В. Зінченко [5, с. 58] пропонує чинники, які впливають на якість освіти, поділити на три групи, а саме:

Перша група – чинники, що визначають зміст професійної підготовки, особливості організації та реалізації навчального процесу у ВНЗ – це вимоги ринку праці, держави та суспільства до сучасного фахівця; досягнення науки й техніки, можливі тенденції їх розвитку, які повинні бути враховані для формування змісту навчання; рівень загальноосвітньої підготовки абітурієнтів; матеріально-технічне та фінансове забезпечення навчального процесу; рівень інтеграції вищої освіти держави у світовий освітній простір; наявність чіткої державної політики у сфері підготовки фахівців; законодавче та нормативне забезпечення вищої освіти; взаємодія з роботодавцями.

Друга група – чинники, що безпосередньо виявляються в навчальному процесі вищого навчального закладу: навчальні плани та програми підготовки фахівців; обрані форми, методи та засоби навчання; упровадження сучасних педагогічних та інформаційних технологій; наявність комплексів навчально-методичного забезпечення дисциплін; організація та педагогічне забезпечення самостійної діяльності студентів; створення системи контролю та оцінювання всіх видів діяльності студентів на різних етапах їх професійного навчання; професійна та практична спрямованість навчального процесу; інтеграція наукового дослідництва в навчальний процес; чітке формування цілей та

результатів навчання; кваліфікація та діяльність професорсько-викладацького складу; забезпечення ефективної взаємодії викладачів та студентів.

Третя група – чинники, що визначають результати навчального процесу: професійний та особистісний розвиток фахівця, що відповідає моделі його компетентності, державним освітнім стандартам та особистим уявленням випускника про якість вищої освіти; затребуваність випускника на ринку праці; професійна самореалізація випускника.

Російський дослідник Мохначев С.А. [6] виділяє ряд зовнішніх і внутрішніх факторів, що ускладнюють процес підвищення якості освіти, взаємодія яких створює визначені анти стимули. До зовнішніх факторів він відносить: дефіцит бюджетного фінансування вищої освіти, умови отримання державних субсидій, боязнь бути безробітним без диплома, низький рівень оплати праці в бюджетних установах, акцент на контроль результатів роботи ВНЗ в умовах багаторічного недофінансування.

Внутрішні фактори згруповані наступним чином [6, с. 92-93]:

- економічні характеристики освітньої послуги як такої;
- внутрішньогалузеві: організація праці та низька заробітна плата;
- інституційні: конфлікт між освітніми та економічними цілями вузу як соціального інституту.

Отже, якість вищої освіти перебуває під впливом чинників, які визначають зміст професійної підготовки, особливості організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, безпосередньо виявляються в навчальному процесі вищого навчального закладу, а також визначають результати навчального процесу. Врахування даних факторів допоможе покращити діяльність вищих навчальних закладів.

Література:

1. Щетинин В.П. Человеческий и вещественный капитал: Общность и различия/ В.П. Щетинин// Мировая экономика и международные отношения.- 2003.- № 8.- С. 25-34.

2. Волков О. І. Система якості вищих навчальних закладів: теорія і практика / О. І. Волков, Л. М. Віткін, Г. І. Хімичева та ін. – К. : Наук. думка, 2006. – 301 с.
3. Вікторов В. Основні критерії та показники якості освіти / В. Вікторов // Вища освіта України. – 2006. – № 1. – С. 54 – 59.
4. Лещинський О. Міжнародні моделі оцінки якості інженерної освіти / О. Лещинський // Вища освіта України. – 2007. – № 4. – С. 32 – 35.
5. Зінченко В.О. Якість вищої освіти: чинники впливу / В.О.Зінченко // Освіта Донбасу.- 2011.- № 4.- С. 55-59.
6. Мохначев С.А. Теоретико-методологические основы управления конкурентоустойчивостью высшего учебного заведения. Монография/ С.А. Мохначев - Екатеринбург-Ижевск:Изд-во Ин-та экономики УрО РАН, 2009.- 411 с.